

Chryšcijanskaja DŪMKA

BIEĽARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

1964 r.

Vialiki Chryšcijanski Jubilej

(Z naboŭdy 950-hodździa Chryšcijanstva ŭ Biełarusi)

Ahułam ab sioletnim vialikim dla biełaruskaha narodu chryšcijanskim jubilei my napisali ŭ prošłym numary našaha časapisu. U hetym numary zboljšaha ŭspomnim ab tym usim, što nam niasie chryšcijanstva i čamu hetu sioletni jubilej taki sapraŭdy vialiki.

Chryšcijanstva — heta pradusim najbolšaja na šviecie Relihija, bo abjaviŭ nam jaje Syn Boży, Jezus Chrystus. Ale chryšcijanstva heta nia tolki Viera naša, nia tolki navuka ab tym, jak i ŭ što my majem vieryć, ale tak-ža heta navuka i ab tym, jak i što my majem rabić, jak majem pastupać. Chryšcijanstva — heta tak-ža navuka i ab našaj etyцы, ab našaj maralnaści. A hetaja chryšcijanskaja navuka ab viery i maralnaści sapraŭdy vialikija, najbolšaja za ŭsiu mudraść čalavieču, bo hetaja chryšcijanskaja navuka heta navuka Božaja.

Chryšcijanstva pryniesła biełaruskamu narodu kulturu i prašvietu. Tyja ŭsie apostaly, što niešli našamu narodu Chrystovuju navuku pašyrali jaje pry pomačy nia tolki žyvoha slova, ale tak-ža i pry pomačy knižki, pry pomačy hramaty. Takim čynam pišmienstva i ahula hramatnaść u Biełarusi pryniesła Chryšcijanstva. Aprača hetaha Chryšcijanstva, pašyrajučysia siarod našaha narodu, ulučyla hetu narod u vialikuju siamju kulturnych narodaŭ usiaho chryšcijanskaha švietu.

Chryšcijanstva pryniesła ŭ Biełarusi paniaćcie hramadzkaŭ spraviadliwaści, bo jano pieršaje pačło vučyć ab lubovi bližniaha,

ab spraviadliwaści, apiortaj nie na sile, a na praŭdzie, jano pieršaje pačło vučyć ab tym, što najbolšym voraham čalaviečstva — heta jość złaŭa vola čalavieka, čalaviečaje samalubstva i što z hetym samalubstvam u imia ahulnaha dabra treba rašuča zmaħacca.

Chryšcijanstva maħutna pryčyniła da paŭstańnia biełaruskaj nacyjanalnaści, skraplała i abierahała jaje, padtrymlivaje, razvivaje i abierahaje hetuju našu nacyjanalnaść i siańnia. Pradusim treba viedać, što Chryšcijanstva pryjšlo ŭ slavianskaj movie, jakaja tady była tak-ža rodnaj i zrazumieľaj i dla Biełarusaŭ i dla Ukraıncaŭ i dla Rasiejcaŭ. Pašla, kali biełaruski narod vyras u susim asobnuju nacyju i vydziailiŭsia z ahulna slavianskaj siamji, i stvaryŭ sabie svaju asobnuju movu, Chryšcijanstva zaŭsiody hetuju jaho movu paddzieržvała i razvivala. Viedama, tut nie havorym ab tych peryjadach u historyi biełaruskaha narodu, kali Chryšcijanstva było prymušana siarod biełaruskaha narodu karystacca čužoŭ movaj i pryčyniacca ŭžo nie da ŭmacavańnia biełaruskaj movy i biełaruskaj kultury, ale da žništažeńnia hetaha ŭsiaho. Ab hetym — kaŭam — tut nie havorym, bo heta nia vina Chryšcijanstva, ale tych palitykaŭ, jakija ab Chryšcijanstvie zabyŭšysia, zaprehli jaho ŭ svaju palityku.

Siańnia tak-ža Chryšcijanstva ŭ nas — heta vialikaja siła našaha biełaruskaha narodu, jaho kultury i postupu. Siańnia dla nas najvialikšyja vorahi heta biazbo-

ny kamunizm, jaki jość zapia-rečanniem usiakaj svabody i praŭdzivaj kultury, a tak-ža zapia-rečanniem usiakaj nacyjanalnaści. Nia mienšym žaŭlajecca dla nas voraham i ŭsiaki žviaryny nacyjanalizm (hitleryzm, fašyzm, skrajni nacyjanalizm), jakija tak-ža nie pryznajuć nad švietam Boha, nie pryznajuć pravoŭ adziniki i pravoŭ slabiejšym nacyjam na ich svobodnaje isnavanńie, a pryznajuć tolki fizyčnuju siłu — dziar-žavu, jakoj pavinna słuŭyć i padparadkavacca ŭsio. Sapraŭdnaj siľaj, jakaja siańnia prociŭstaŭlajecca hetym varožym čalaviečstvu i biełaruskamu narodu kirunkam, heta jość Chryšcijanstva. Tymboľš Chryšcijanstva jość hetaj aporaj i siľaj, što jano — siła nia fizyčnaja, siła nia kuľaka. a siła maralnaja, duchovaja, apiortaja na adviečnym fundamencie Božaha prava. Jano jość aporaj pravoŭ čalavieka, pravoŭ na samabytnaje isnavanńie ŭsich narodaŭ, aporaj ich ŭlasnaj kultury i praŭdzivaha postupu.

Slovam, chryšcijanstva — heta vialiki naš skarb, jaki my pavinny bierahčy jak najbolš staranna i vierna. Praŭda, nam časta roznyja varožyja siły hetaje chryšcijanstva ad nas zaslaniajuć, robiać z jaho aruŭža varožaj nam palityki i pakazvajuc nam časta karykaturu chryšcijanstva. Ale heta ŭsio nas nie pavinna žbivać z darohi i adbivać ad praŭdzivaha chryšcijanstva, volnaha ad palityčnych damiešak, jakoha najvyšejšym na ziamli vučycielem, jak i 950 hadoŭ tamu, žaŭlajecca Apo-stalskaja Stalica.

Дарэнаўман
66618000 1000
1938 г. 1. 1. 1.

ZA AZDARAŮLEŇNIE SAMAŮRADU

Samaŭrađ ahułain, prafesyja-
nalny, krajowa-haspadarčy, a tym
bolš terytoryjalny, jaki abymaje
šyroka hramadzka-haspadarčaje
žyćcio kraju — heta škola hra-
madzkaha ūzhadavañnia hrama-
dzian dziaržavy. Terytoryjalny sa-
maŭrad — heta, kazaŭ-by, vialiki
ahułna hramadzki universytet, ja-
ki, spaŭniajučy svajo zadañnie,
adnač:сна pašyraje i pahlyblaje
zrozumieñnie ū narodzie važnaści
supolnaje pracy, vykazvajučy jaje
siłu i mahutnaść praktyčna.

Budova hramadzkaŭa ładu ŭ
Polskaj Rečypaspalitaj, jakaja api-
rajecca na asnaŭnych zakonach
dziaŭžaŭnaj kanstytucyi, nia vyklu-
čaje samaŭradu i praŭna daje hra-
madzianstvu šyrokija mahčymaści
samaŭradovaha raźvićcia. Ale sa-
maŭrad u nas, asabliva hminny, u
svajej dziejności vyjaviŭ šmat
niedarečnaściaŭ.

Niekatoryja niedarečnašči našaha terytoryjalnaha samaŭradu vilenskaja polskaja hazeta „Słowo“ u numary z 2.VI.1938 hodu miž inšym apisvaje hetak:

— Časapis „Wiadomości Lite-
rackie“ zmiaščaŭ reportary pad
zahaŭoŭkam „Siaŭba ŭ Polšcy
B,“ jakija pachodzili sa ščučyna,
Lidy, Radunia, Bieniakonjaŭ i h.d

Siaūba ū Polščy B. pačalasia
ad davanīa panom Malskim
(Malski —heta staršynia sajuzu

polských vojskových zádňákaŭ u
Navahradčynie – red.) usialakich
viaskovych manapolaŭ i syn-
kuraŭ.

U Raduni ů 1936 h. na pasad vojta naznačany asadnik, katoraha ů 1938 h Akružny Sud zasudžvaje na 6 miesiacaů vastrohu za falšavaůnie pratakoůu pasiedžaůnia nahladnaj rady miascovaj maůačarni. Adnačasna zasudžany na 8 miesiacaů vastrohu papiaredni vojt, taksama asadnik. Treci asadnik uůo adbyů karu 6 m. astrohu, prysudžanuju jamu za „defraudacyju“ 14 tysiač zů u kooperatyvie ů Raduni.

U Dakudavie vojt-asadnik, prociū katoraha jdzie prakurorska je śledztva ũ sprawie „defraudacyi“ ũ miascovaj spażyvieckaj kooperatyvie i ũ małačarni. U Varanovie taksama vojt-asadnik, jaki tak-ža apynuŭsia pad śledztvam prakuratury za vyda-vaŭnnie niejkich paśviedčaŭniaŭ.

U ščučynie vojť-asadnik, u Bielicy — asadnik, u Bieniako-niach—taksama asadnik; hra-madzka ja dziejnaść usich ich vymahała praśledžannia sudova-prakurorskaj uładaj... —

U kancy hetkaha apisańnia „Sło-
wo” śćviardžaje, što

— hetaja chatniaja vajna miž
ludźmi miascovymi i prybyša-
mi — heta vyjaŭleńnie hramadz-

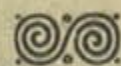
kaj niespraviadlivašci, što toj, niachaj i złodziej, pjanica, nia suładnik, siaki-taki, ale moža być vojtam, bo jon niatutejšy i maje „plečy,“ a ty, možaž być i spakojny i česny, ale dziela toho, što tutejšy, dyk musiš tolki słuchać! —

Heta dzikija jahadki z niezdarovaha kusta ũ harodčyku našaha terytoryjnalnaha samaŭradu tolki z dvuch pavjetaŭ — Lidzkaha i Šču-čynskaha. Treba z sumam śćvierdzić, što hety kust, jaki płodzić i rassiaje dzikaje nasieńnie, rozrośsia ũ mnohich inšych miascoch Vilenščyny, Navahradčyny, Biela-ŭstoččyny i Paleśsia. Ab hetym biełaruskaja presa pisala ũžo nia raz i zdaŭna, śćviardžaje heta ciapier i presa polskaja.

Pry hetym treba adznačyć, što sučasnym samaŭradam niezdao-
leny i decydujučyja dziejniki i dzie-
la hetaha padany ŭžo ŭ Sojm pra-
jekt novaj vybarnaj samaŭradavaj
ardynacyi, pavodle katoraj adbu-
ducca nastupnyja vybary ŭ sama-
ŭrady. Prajekt heny ŭžo praz Sojm
prajšoŭ i ŭžo znachodzicca ŭ Se-
nacie.

Voš-ža da hetych nastupnych novych vybaraŭ musim pryhataŭ-lacca zahadzia, kab padčas vyba-raŭ mahli prystupić da radykalna-ha i rašučaha azdaraŭleńnia na-šych vałasnych samaŭradaŭ.

J. P.

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

R A Z D Z I E Ł VII.

20)

BChD ū Vilni i pieršyja jaje tut pačynaŋni.
(1919—1925).

§ 3. — Prychilniki BChD siarod čužych
i chistańnie ŭ swaich.

BChD ů Vilni i ůsia jaje praca mieła tak-ůa i svaich prychiłnikaů. Da hetkich naleůyů pradusim vilenski biskup Jury Matulevič. Bielaruskaje adradůenie ahałaů, a tym bolš ruch chryścijan-ski, u duůy jaho znachodziů ůčyruju sympatyju i spohad. Budučy adnak zastraůany polskimi nacy-janalistymi, u adnosinach da bielaruskaj spravy byů davoli aůciaroůny, ale zaůsiody ůčyry i hłyboka spra-viadlivy.

Polskaje, jak miascovaje, tak i varšaŭskaje, hramadzianstva, jak skazana vyšej, nia mieła zrazumieńnia da BChD i da biełaruskaha ruchu ahałam. Pryjemny vyniatok u hetym stanaviu „Przegład Wileński“ i jaho red. L. Abramovič, jaki šчы-

ra, biezstaronna i z sympatyjaj adnosiŭsia da koŭ-
naj biel. hramadzka-narodnaj dumki.

Prychilnikam BChD vykazaušia tak-ža i Ľatviji-
ski biskup u Ryzie Ant. Springovič, ab čym švied-
ča jeho ťlasnaručny, napisany pabielarusku, nižej
zmieščany list, jak adkaz na pryvitańnie naša z pry-
čyny jeho konsekracyi na biskupa. Dakumant heny
padajom tut biaz nijakich źmien:

„Szanowny Ks. Redaktor!

Vialikuju uciechu sercu Naszemu spravili prislanyja po povodu Konsekracji Naszej pažadaniia supolki bielorusou-katalikou, hurtujuczychsia kala hazety „Krynica“.

Chajżež Boh dajeć Tabie, Sz. Ks. Redaktor, Tvaim siabram i czytelnikam „Krynicy“ patrebnija siły u vaszej ciahkaj pracy, skierovanej dzieła adradžeńnia i szczaślivaj buduczyny pakryudžeńnaha narodu biełoruskaho.

Biėlorusam 2e katolikam, henym praudziwym
muczeėnikam za kaėcioł Nasz R.-Katalickij, biėloru-
sam katalikam, szto tak krepka dzieřzacca baćkov-
szczynaj viery svajej, ad szczyraho serca pasyłaєм
My Nasze pastyrskaje blałasławieėstwo.

† Antoni
Biskup Ryskij“

Dano u Ahloni.
29.IX.1920 h.

Z hazet

Ani ściatyja, ani paviešanyja

Biełarusiaccá
polskija asadniki.

„Kurjer Wileński“ z dnia 20 VII siołeta pad zahałókam „Ani ścieci ani powieszeni“ pamiaściu cikavy artykul ab polskim asadnictwie siarod Biełarusau. Miž inšym spatykajem tam nastupnaje:

...„Asieušy, rodzicca patreba zakładać siamju. Vializarnaja bolšaść asadnikaŭ uziaušy žonki z pasiarod miesnaha nasielnictva (na 34 — tolki 4 pryviežli žonki z rodnych vakolic z hlybini Polšcy); pry hetym važnuju rol adyhrała nadzieja na pomač u haspadarcy z boku svajakoŭ žonki. Voš-ža kali možna havaryć ab asimilacyi, dyk tolki ŭ kirunku vynaradaŭleńnia asadnikaŭ, bo małaja likam hrupa karannaja polskaja ŭžo ŭ druhim pakaleńni paddałasja asimilacyi z miascovym nasielnictvam“...

Dalej toj-ža artykul, abhavarvajučy haspadarčaje i kulturnaje pałažeńnie asadnika adnosna miesnaha nasielnictva, hetak piša:

...„Siańnia asadnik čuje svaju matarjalnuju nižšaść prad lepš

ubranym i lepš zahaspadaravanym čaławiekam miascovym, katory našmiešliva hladzić na asadnika, što biazdarna haspadara.

A kali jdzie ab maładoje pakaleńnie, dyk choć bački havorać miž saboj doma papolsku — dzieci ŭ štodziennym žyćci karystajucca jazykom biełarskim u hutarcy z miascovymi dziećmi i miž saboj. Ahulny kulturny roviėń dzieciej asadnikaŭ pradstaŭlajecca adjomna ŭ paraŭnańni z dziećmi miascovymi. Dzieci asadnikaŭ, jakich u 7 klasovaj paŭšechnaj škole ŭ miastečku vučycca 35 na ahulnuju ličbu 615 — vučacca drenna i 70 pr. c. astajecca na druhi hod u tej-samaj klasie“...

Sapraŭdy, treba dzivicca z adpornaści i vytryvałasći Biełarus! Asadnik maje hetulki pomačy i apieki, a Biełarus krapčej za jaho trymajecca i matarjalna i kulturna. Heta tłumačycca tolki pryrodnaj nacyjanalnaj čviordaścij i vytryvałasćij biełarskaha narodu. Hetaja jaho vysokaj vartaści nacyjanalnaja asablivaść zachavała žyvym u ciažkoj jaho minuščynie, jana-ž zachavaje jaho dalej i vyviadzie na švietly šlach u buduščynie.

K. M.

„I.K.C.“ ŭ abojmach falšu

Polski hołas u abaronie
Biełarusau.

Jak viedama, rekord usiakaj ilży i falšu ab Biełarusach pabiŭ krakaŭski „Ilustr. Kur. Codzienny“, apirajučysia na „infarmacyjach“ adnaho vilenskaha „katalickaha“ pisaki z „katalickaj“ brukovaj „Gazety Wileńskiej“. Na ŭsie henya prosta haniebnyja na nas napadki, my zvyčajna ŭžo i nie adkazvajem. Uvažajem, što dla takich ludziej i dla ich pisańnia astajecca tolki paharda.

Z nahody apošniaha napadu na Biełarusau, zlučanaha z zapiarečańniem navat samaha faktu isnavarńnia biełarskaha narodu, u tym-ža „I.K.C.“, taho-ž vilenskaha „katalika“, vystupiŭ u našaj abaronie „Krakowski Kurjer Poranny“ z dnia 20.VII siołeta. U honym časapisie W. Marieński ŭ art. „I.K.C. w objęciach fałszu“, u adkaz na niedarečnaści henaha „I.K.C.“, miž inšym piša nastupnaje:

...„Ci-ž vilenski karespəndent IKC nikoli nia čuŭ u historyi ab tym, jak Litoŭcy, tvoračy svajo pieršaje Kniaźstva ŭ XIV st. paddałasja kultury padbitaha narodu imienna Biełarusau, kultury, jakaja ŭžo tady mahła hardzicca značnym darobkam? Ci nikoli nia čuŭ ab tym, što imienna biełarski jazyk staŭsia

Tymčasam treba nam viedač, što być pryhilnikam biełarskaj dy jašče chryścijanskaj dumki ŭ naš čas reč całkom nialohkaja. Mnoha było pryjacielaŭ Biełarusau ahulać i ich ahulnaha ruchu, kali ruch hety ani trocha nia vychodziŭ z ramak teoretyčnaha ramantyzmu. A kali biełarskaja sprava ad teoretyčnych, dalokich razvažañniaŭ pačala pierachodzić da razvažañniaŭ bolš praktyčnych i da čynu, tady lik biełarskich pryjacielaŭ pačaŭ žmianšacca. Asabliva jarka heta zaŭvažyłasja ŭ adnosinach da biełarskaha ruchu chryścijanskaha, tak zv. chadeckaha, jak ahulać, tak moža pradusim u časi vilenskaha peryjadu, kali ruchu hetamu prychodziłasja spravy nazyvać pa imieni, ad stoŭ pierachodzić da čynu i łamać, jak kažuć, pieršyja lady ŭ halinie žyćcia relihijnaha, sacyjalnaha i nacyjanalnaha. Voš-ža dzieła hetaha pačali varoža da BChD ŭ Vilni nastrojvacca nia tolki „pryjacieli“ z łahieru čužoha, ale nastupiła peŭnaje chistańnie i ŭ łahieri svaich. Dajšo navat da taho, što adzin z supracovníkaŭ „Krynicy“, Adam Saładuch, vystupiŭ z publičnaj krytykaj mianie, jak redaktara „Krynicy“, tak-ža samoj „Krynicy“ i ŭsiaho tahačasnaha chadeckaha kirunku, daradžajučy Biełarusam katalikom zasnavać novy svoj orhan prasovy.¹⁾

„Krynica“ adnak na stanoviščy vytryvała, da-

lej łamała lady, pracavała nad ražvićciom i pahyblenńiem biełarskaj chryścijanskaj i demakratyčnaj ideolohii.

Kali tut idzie hutarka ab pryhilnikach i pryjacielać BChD, dyk treba tak-ža adznačyć, što hetkich jana mnoha mieła ŭ hramadzianstvie litoŭskim i ukrainskim.

§ 4. — Pieršyja achviary: ks. M. Piatroŭski i ks. K. Stepovič.

Kali BChD na čale z „Krynica“, uporysta pracujučy nad łamańniem pieršych ladoŭ u našym krai i nad budovaj biełarskaj ideolohii relihijnacyjanalna-sacyjalnaj, pajšla ŭ šyrokiya masy biełarskaha katalickaha nasielnictva, nie abyjšlosia i biez achviar. Bližejšaj da hetaha nahodaj pasłużyli vybary ŭ vilenski Sojm u pačatku 1922 h., a da jakich Palaki (była tady tak zv. Siaredniaja Litva) rychtavalisia i špichali z darohi svaich pracovníkaŭ ŭžo ŭ 1921 h. Adnosiny BChD da vilenskich vybaraŭ byli, jak ubačym niżej, nehatyŭnyja. Voš-ža ŭ hetym kirunku pradstaŭniki BChD i pracavali siarod narodu na pravincyi i pry hetaj pracy spatykali ich z boku polskaha roznyja niapryjemnyja niespa-dzieŭki.

Pieršym paciarpieušym byŭ ks. Michał Piatroŭ-

1) „Krynica“ (1919—1923) — Ad. Saładuch: (Przegląd Wileński 1923 № 16).

uradavym jazykom u celaj dziar-
žavie i jazykom litoŭska-vilen-
skaha dvora i hetak było praz
uvieś čas Niezależnaj Rečypa-
spalitaj roŭnych narodaŭ Polšcy,
Litvy i Rusi, zlučanych Lublin-
skaj Unijaj?

Korespondent IKC moža jašče
daviedacca i ab tym, što ŭ 1483
h. u Krakavie paŭstała pieršaja
bielaruskaja drukarnia, što ŭ
tym-ža Krakavie polskaja dru-
karnia pačala pracavać tolki ŭ
1505 h., što drukavanaja biela-
ruskaja biblija była treciaj u
Eŭropie pašla niamieckaj i če-
skaj.

Sapraŭdy, treba tolki krychu
dobraj voli, tolki paviarchoŭna
zahlanuć u historyju, kab šćvier-
dzić, što Bielarusy jak asobnaja
nacyja majuć stolki-ž hadoŭ
isnavańnia, što j inšyja slavian-
skija nacyi, što j inšyja roznyja
narody Ŭschodniaj Eŭropy.

Bielarusy razam z Palakami
na Ŭschodnich Ziemiach piera-
żyli časy rasiejskaha ŭcisku.
I razam z Palakami ŭ pamiat-
nym 1863-64 hodzie barolisia
za vyzvaleńnie i za prava na-
rodu. Viedamaja postać reva-
lucyjanera K. Kalinoŭskaha, pa-
viešanaha ŭ 1864 h., katory daŭ
pačatak historyi sučasnaaha pa-
lityčnaaha ruchu Bielarusau,
śviedča ab hetym najlepš.

Nia čas tut na prytačarńnie
faktaŭ z historyi bielaruskaha

Majo spatkańnie ajcoŭ Maryjanaŭ

My viedajem, što Ajcy Mary-
janie i ich kleryki ŭžo z Druŭ vy-
sieleny. Na darozie ja spatkaŭ
ich u razsytku adnych u Sakolcy,
druhich u Bielastoku. Jak tyja
ptuški pieralotnyja jechali jany ŭ
Varšavu. Hetaksama dziesiać ha-
doŭ tamu ŭžad i ja badziaŭsia,
vyhnany z henaha samaha kutoč-
ka kala Druŭ. Jany maŭčać i nie
adkazyvajuć na maje pytańni, nie-
šta hlyboka sabie razvažajućy. Aj-
cy hetyja ŭ viek ŭ takim, kali naj-
bolš pracavać možna. Na haŭavie
ŭ ich ŭžo sivy voŭas, ale tryma-

narodu. Čalaviek dobraj voli
znajdzie ich sam u doval. A toj,
chto nia viera ŭ isnavańnie
asobnaj bielaruskaj kultury, mo-
ža adviedać choć-by tolki Bie-
laruski Muzej u Vilni. kab pra-
kanacca ab darobku Bielarusau
u halinie mastactva, litaratury
i t. p. Dyk našto falšavać fak-
ty?...

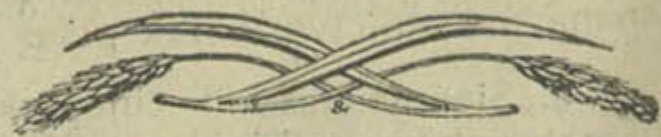
Hetak praŭdziva piša ab Bie-
larusach „Krakowski Kurjer Poran-
ny“. Akazvajecca, što jość ŭ Polšcy
spraviadlivyja ludzi, jakim žviary-
ny nacyjanalizm nie pieraviarnuŭ
u haŭavie i ŭ sercy i nie pazbaviŭ
ich mahčymaści adroźnivać praŭdu
ad falšu.

A. B.

jucca jany dobra. Ajcy Maryjanie
da mianie soŭadka, choć praz ślo-
zy, ŭsmichalisia. Ja bačyŭ u ich
achvotu da žyćcia i pracy. Bo i
sapraŭdy, jany całkom žadajuć
addać siabie i svaje siły na chva-
lu Božuju i dziela karyści svajho
bielaruskaha narodu i svaich bliž-
nich. Ich dušu ciapier zalahała
dumka, što im, vyhnany z Druŭ,
prydziecca rabić u Varšavie? Ja
paciašaŭ ich hetaj praŭdaj, što
čalavieka duży nicta nia moža
tak žviazać, kab jon nia moh du-
mać i pracavać tak, jak jamucho-
čycca. Hetu svabodu svajej duży
i Ajcy Maryjany vykarystajuć dla
Boha i svajho narodu.

Ja pytaŭsia hetych Ajcoŭ, ča-
mu im tak šybka zahadana było
vyjechać z Druŭ? Na heta pytań-
nie Ajcy Maryjanie nie adkazali
mnje. Dy mnje ich adkazu i nia
treba było. Ja ŭžo praktyčny ča-
laviek i dobra sam viedaju, za što
hetyja Ajcy i ich kleryki vyjecha-
li z Druŭ. Dalej ja zapytaŭsia ŭ
ich uznoŭ, što jany buduć rabić u
Varšavie? I na heta pytańnie ja ad
Maryjanaŭ nie dačakaŭsia adkazu.

Ks. V. Š.

ski,¹⁾ tahdyšni probašč u Barunach, jaki 28.VI.21
byŭ aryštavany i pasadžany ŭ Łukiski vastroh
u Vilni. Ab hetym zdareńni i ab jaho charaktary
zachavaŭsia ŭ mianie kopija rapartu ks. Piotroŭ-
skaha da vilenskaha biskupa J. Matuleviča z dnia
9.XII.1921. Dakumant hety, pisany pałacinsku, niżej
padajom calikom u pierakładzie bielaruskim:

„26.VI.1921 h. administracyjnaja ŭłady Ašmian-
skaha pav., pa zahadu sudździ da važniejšych spraŭ
Stulginskaha, u parafijalnym domie ŭ Barunach, dzie
ja žaŭlajusia probaščam, zrabiušy najdakładniejšu-
ju reviziju, zajavili mnje, što ja abvinavačany z 129
art. Kod. K. za toje, što byccam imknušsia da pa-
lityčnaaha pieravarotu. I adrazu, užyŭšy siły, piera-
viežli mianie ŭ Vilniu, dzie pasadzili ŭ vastroh.

Abvinavačarńnie heta całkom falšyvaje: nia ma-
je jano nijakich padstaŭ, ani śviedkaŭ. Naviała jaho
na mianie palityčnaaha partyja „endecyja“, jakaja
ŭva mnje bača svajho voraha. Prasledavańnie mia-
nie pačalošsia jašče ŭ minułym hodzie. Pryčynaj he-
taha jość toje, što ja ksiondz katalicki, a nia
„polski“, jak hetaha žadała „endecyja“ i što ultra-
nacyjanalistyčnaaha endeckaja prahrama całkom ču-
žaja mnje.

Padčas prychodu balšavikoŭ ja nie ŭciakaŭ,

ale na naznačanyj Vašaj Ekscelencyjaj miescy pra-
tryvaŭ da kanca.¹⁾

Aprača hetaha ja nie Palak, a Bielarus. Pa-
vodle-ž pahladaŭ „endecyji“ ŭ Polšcy inšy ad pol-
skaha narod nia moža ani karystać z pravoŭ, ani
isnavać.

Kali prabyvaŭ ja ŭ vastrozie, nie dapuščali
mianie adpraŭlać śv. Imšu navat i ŭ dni śviatočnyja.
Dalej było hetak: 14.VII pastanovaj śledavacie-
la-sudździ, taho-ž Stulginskaha, z pryčyny majho
zdarožja (ciarplu na sercal), pad stražaj byŭ ja pie-
raviedzienny da probašča kaścioła śv. Jakuba i Pili-
pa, adkul 15.VII u tavarystvie pradstaŭnika admini-
stracyjnaj ŭłady byŭ pieraviedzienny da rektara ka-
ścioła śv. Ściapana. Pavodle zahadu sudździ razam
sa mnoj u tym-ža pakoi byŭ pamieščany palicyjant,
uzbrojony karabinam. Prociŭ hetaha vusna pratesta-
vali: rektar kaścioła śv. Ściapana Ant. Zienkievič
i Cikota, a tak-ža na piśmie vikary hieneralny Mi-
chalkievič... 17.VII uzbrojony palicyjant z majho pa-
koju byŭ vyviedzienny i pastaŭleny prad bramaj pa-
rafijalnaha domu, jaki dla mianie byŭ vastroham.

21.X palicyjanta zabrali. Novy sudździa śleda-
vaciel, Orlicki, abdaryŭ mianie bolšaj svobodaj, bo
dazvoliŭ mnje „prachodžvacca“ pa mieście, ale pad
stražaj palicyi. Ale, jak i raniej, varočacca mnje ŭ

1) Ks. Ad. Stankievič — Rodnaja mova ŭ śviatyniach,
IX i „Biel. Krynica“ № 25, 1931 (pašmiertny ŭspamin).

1) i heta jamu zakidašsia, padazravali ŭ kamuniźmie.

Biełaruskaja chronika.

Biełaruskij referat pa anhielsku. Sioleta ŭ Londonie vyjšła knižka: „The Congress of the European National Minorities“. Heta jość padrabiazna sprazdača z letašniaha Kanhresu Nacyjanalnych Mienšaŭsiaŭ, jaki adbyŭsia ŭ Londonie. Na bačynach 51—54 źmieščany referat biełaruskaha delehata Ks. Ad. Stankieviča.

Inż. K. Dušeŭski adviedaŭ vilenskich biełarusaŭ. Viedamy biełaruskij dziejač, jaki staŭ prabyvaje ŭ Koŭni, u minułym tydni, varočaŭčysia z zahranicy, adviedaŭ vilenskich biełarusaŭ. Razam z im jechali litoŭskija žurnalisty, jakija tak-ža žyva cikavilisia biełaruskim žyćciom u Vilni i ahaŭam u Rečypaspalitaj Polskaj.

Ukraincy adviedali Biełarusaŭ. Dr. Nazaruk, redaktar hazaty „Нова Зоря“ ŭ tavarystvie adnaho maŭadoha duchoŭnika, u paŭlovie minulaŭha miesiaca, adviedaŭ Vilniu, dzie padrabiazna znajomiŭsia z biełaruskim žyćciom, adviedvajučy ŭsie biełaruskija arhanizacyi.

Biełaruskaja pieśnia na Anhliju i Ameryku. Viedamy slaŭny biełaruskij ŭspievak M. Zabejda-Sumicki ŭ Varšaŭskim Radyjo piajaŭ biełaruskija pieśni, jakija pieradavalisia 7.VI na Anhliju, a 15.VII na Ameryku. Naša pieśnia, vidač, tam padabalaŭsia, bo ŭspievak atrymaŭ listy z padziakaj.

Ks. dr. J. Rešeć užo adbyvaje navicyjat. Jak my užo pisali, Ks. J. Rešeć niadaŭna pakiŭ kraj i vyjechaŭ u Ameryku, dzie pastupiŭ u manastyr Benedyktyŭcaŭ. Voš-ža redakcyja naša atrymaŭ viestku, što Ks. J. R. ustupiŭ u heny manastyr pad umovaj, što jon pry nahodzie budzie mahčy viarnucca ŭ kraj i pracavać dla biełaruskaha narodu.

Śviata ŭ biełaruskich skaŭtak. U červieni m-cy sioleta adbylasia vielmi ŭračysta prysiaha 17-ci novych biełaruskich skaŭtak. Prysiahu pryniaŭa viečaram pry vohniščy ŭ lasku Markuci kala Vilni kamandantka skaŭtak vil. vokruhu. Pašla vitali novych skaŭtak: kamandantka i instruktarka skaŭtak, dyrektar Biel. Himnazii M. Ancukievič, apiakunka biel. skaŭtak A. Lekancicha i Č. Najdziuk ad Hurtki Pryjac. Biel. Skaŭtaŭ. ŭračystaść byŭa zakončana biełaruskimi pieśniami, na vusnach z jakimi ŭ radoch viarnulisia biel. skaŭtki ŭ Vilniu, adkul pašla ražjehalisia pa kraju.

Za što byŭ skanfiskavany № 14 (130) „Šlachu Moładzi“. Vil. Haradz. Starastva skanfiskavaŭ 30.VI siol. № 14 (130) „Šlachu Moładzi“ za artykuł „Polskija studenty na „Kresach Wschodnich“.

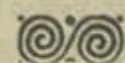
Zvolnili z Kartuskaj Biarozy. Niadaŭna ŭłady zvolnili z izalacyjnaha abozu ŭ Kartuskaj Biarozie biełaruskaha paeta S. Chmaru, jaki byŭ tam pratrimany 15 miesiacaŭ.

Pamiorli. — Da Vilni tolki ciapier dajšla viestka, što 4.II sioleta pamior u Savieckaj Biełarusi adzin z starejšych biełaruskich paetaŭ, Aleš Hurlo.

— 16.VII u Vilni pamior viedamy biełaruskij polonofil, Todar Viarnikoŭski.

Biełarusy ŭ Litvie. — 7.V.38 u Kaŭnāsie, u zalī ŭšalisia, adbyŭsia biełaruskij spektakl i koncert. Stavili p'jesu „Ščašlivy Muž“ Fr. Alachnoviča. Viečar hety ladziŭ Biełaruskij Centr u Litvie.

— Dasiulešni kiraŭnik Biel. Narodnaha Universytetu pry Biel. Kult.-Aśv. T-vie i Nac. Suviazi hram. A. Matač ustupiŭ. Na jaho miesca Litoŭskaje Ministerstva Aśviety naznačyŭa advakata U. Bojeva.

Prystany ŭ Redakcyju:

1. The Congress of the European national Minorities, London 1937.
2. „Скала“ і „Просвіта“, Львів 1937.
3. Узасаднення „Скали“, Львів, 1936.
4. Просвітний Рух в Галичині, Львів 1937.
4. Володимир Великий будовничий Української Держави — Т. Коструба, Станіславів, 1937.
5. В 950-ліття хрещення України-Руси, Жовква 1938.

Baruny byŭ sroha zabaroniena aŭ da času skančeńnia śledztva.

Tymčasam dokazaŭ viny niama i dopyty śviedkaŭ spynieny. A ja zatrymany ŭ Vilni, z parafii vykinuty, nie mahu spaŭniać ani svaich abaviazkaŭ, ani zdabyvać patrebnych na ŭtrymańnie srodkaŭ.

Jak doŭha pratrivaje duža mizernaje majo žyćcio? Nichto nia viedaje! 1)

Aryšt ks. M. Piotroŭskaha adazvaŭsia žyvym recham u biełaruskim hramadzianstvie. Prociŭ hetaha aryštu zaprasteŭtaŭ Biel. Nacyjanalny K-t u Vilni 4.VII.21. Voš toj pratest:

„26 minulaŭha červienia ŭ m. Barunach, Aśmianskaha pavietu byŭ aryštavany pa rasparadžeńni Polskaj ŭłady Siaredniaj Litvy miascovy probašč ks. M. Piotroŭski — pa nacyjanalnaści biełarus — i vyviezieny ŭ Łukiski vastroh u Vilni.

Aryštavanaha vinavaciać u ahitacyi proci panujučaha lađu.

Vilenskamu Biełaruskamu Nacyjanalnamu Kamitetu čynnaść ks. Piotroŭskaha viadoma, jak pašyrańnie nacyjanalnaj śviedamaści siarod katalikoŭ Biełarusaŭ jaho parafii, a heta nia jość prastupak. Ŭrešcie, aryšt užyvajecca koŭnaju ŭladaju tolki prociŭ tych asob, jakija mohuć mieć zamiery ŭchilicca ad sudu i kary, ab čym nijak nia moh dumać

ksiondz, prymacavany da svaich parafijan abaviazkam svajej misii.

Vilenski Biełaruskij Nacyjanalay K-t zajaŭlaje svoj enerhičny pratest prociŭ aryštu pavažanaha ŭsim biaz roznicy viery i nacyjanalnaści nasialeńniem duchaŭnika tolki za toje, što jo Biełarus i adkryta da hetaha pryznajecca“... 1)

Ale paciarpieŭ nie adzin ks. Piotroŭski. Dastaŭsia i inšym. Pradusim ks. K. Stepoviču. Aprača taho, što mieŭ jon roznyja pieraškody ŭ svaich biełaruskich kazańniach, spatkaŭ jaho tak zv. damašni aryšt. A heta ŭsio byŭo ŭ źviazku z vybarami ŭ vilenski Sojm 1922 h. 2)

§ 5. — BChD, Vilenski i Varšaŭski Sojm.

Pašla miru ŭ Ryzie ŭ sakaviku 1921 h., hrani- cy miŭ Polščaj i Savietami byŭi ŭstaleny. Astavalisia jašče praŭna nia ŭstalеныmi hrani- cy miŭ Polščaj i Litvoj z pryčyny sporu abiedźviuch staron za Vilenščynu, jakuju ad leta 1920 h. byŭi zaniaŭšy Litoŭcy. Ŭvosieni 1920 h. Vilniu zaniaŭ hien. Źelihoŭski. Z zaniatych ziarniel byŭa stvorana tak zv. Siarednia- ja Litva. U skład jaje ŭvachodzili paviety: Vilenski, Śviančianski, Aśmianski i čaść Trockaha. Polskija ŭłady Siaredniaj Litvy zajaŭili, što ab akančalnaj

1) Z ŭlasnaha archivu.

1) „Krynica“ 1921, № 21.

2) „Bieł. Krynica“ 1921, 25.XII. Adnadnioŭka.

Z žyćcia pravasłaŭnych

Kanfiskata pastyrskaha lista pravasłaŭnych episkapaŭ. „Pat“ z 26 VII sioleta padaje hetkiju viestku: — Administracyjnyja ŭłady skanfiskavali pastyrski list pravasłaŭnych episkapaŭ u Polšчы z dnia 16.VII sioleta z pryčyny tendencyjnaha i niazhodnaha z praŭdaj aśviatełnia spravy likvidacyi lišnich (zbędnych) abjektaŭ pravasłaŭnych u niekatorych paviechach lublinskaha vaj. —

Pastyrski list pravasłaŭnych episkapaŭ z pračyny 950-hodździa chryścijanstva. Pravasłaŭnyja episkapy ŭ Polšчы z nahody jubileju 950-hodździa chryścijanstva vydali pastyrski list, u jakim miž inšym padčyrkavajuć važnaść, značeńnie i vielič hetaha jubileju.

Interpelacyja. Ukrainski pasol dr. Baran padaŭ uradu interpelacyju ŭ spravi kryŭdaŭ, jakija dziejucca pravasłaŭnym z pryčyny likvidavannia mnohih pravasłaŭnych śviatełniaŭ u niekatorych paviechach lublinskaha vaj. Ab vynikach hetaj interpelacyi pakulšto nia čuvać ničoha.

Ukrainski pasol, hreka-katolik, u Mitrapalita Dzianisa. U źviazku z kryŭdami, jakija dziejucca pravasłaŭnym u Lublinskim vajavodztvie, ukrainski pasol dr. Baran, hreka-katolik, adviedaŭ mitrapalita Dzianisa. Hutarka miž imi była padana ŭ prešu, ale admin. ŭłady jaje skanfiskavali.

U Ukraincaŭ

„Družyna Kniahini Olhi“.

12 lipnia sioleta ŭ Lvovie paŭstała novaja palityčnaja žanočaja arhanizacyja pad nazovam „Družyna Kniahini Olhi“. Prahramnaja zajava „Družyny“ składajeca z vaśmioch punktaŭ: 1) nacyjanalna-palityčny ideał, 2) Rola žanoctva ŭ ździejśnieńni nacyjanalnaha ideału, 3) Relihija i Cerkva, 4) Siamja, 5) Duchovaja kultura, Vychavańnie, 6), Asnovy hramadzkaaha řadu, 7) Haspadarka i 8) Etyka hramadzkaaha žyćcia.

Žmiest hetych vaśmioch prahramnych punktaŭ duža sympatyčny: patryjatyčny, demakratyčny, pastupovy, vysoka ideovy, chryścijanski. Dla prykładu voźmiem choć dva — pieršy i treci: 1) „Najvyšejšym svaim nakazam uvažajem pracu ŭ tym kirunku, kab Ukrainskaja Nacyja zaniala naležnaje jej miesca pobač usich inšych kulturnych nacyjaŭ śvietu“. 3) „Pryznajom vialikaje značeńnie relihii, jak adnaho z najhłybiejšych prajavaŭ dušy čalavieka i vialikuju rol Cerkvy, jak maralnaha i dziaŭna-tvorčaha dziejnika, što źbierahaje i raźvivaje etyčnyja i kulturnyja cennaści narodnaj dušy. Pryjmajučy zasady chryścijanskaj viery i cyvilizacyi ŭ asnovu raźvićcia Nacyi i ŭvažajučy idealnaj spravaj jednaść Nacyi, staim za relihijnuju tolerancyju i prociŭstaŭlajemsia relihijnym razdoram

U Litoŭcaŭ

Jubilejnyja skaŭtaŭskija stajanki. Sioleta ŭ minułym miesiacy byli naładžany dzvie jubilejnyja skaŭtaŭskija stajanki: skaŭtaŭ i skaŭtak.

Stajanka skaŭtaŭ była ŭ Panniemunskim lesie. Jana tryvała ad 8 da 18 lipnia. U stajancy pražyvała 1,100 skaŭtaŭ. Aprača litoŭcaŭ byli skaŭty: z Ameryki — 1, z Anhlai — 12, z Łatvii — 28, z Finlandyi — 19, sa Švecyi — 1, z Vuhryi — 3, z Estii — 34. Stajanka skaŭtak była ŭ Pažajśleŭskim lesie. U jej było da 2000 litvinak i da 200 skaŭtak z roznych inšych dziaŭcaŭ. Hetaja stajanka tryvała ad 10 da 21 lipnia.

Niepaćvierdžany addzieły „Kultury“. Pašla naviazańnia adnosinaŭ miž Litvoj i Polščaj, sialanie dumali, što ŭžo ciapier možna budzie zakładać svaje arhanizacyi i praz ich praśviaćacca. A pažadannie samaśviety — vialikaje. Za karotki čas uprava „Kultury“ atrymała z roznych miascoŭ prošby adčynić u ich addzieły „Kultury“. Kali heta było зробlena, uprava „Kultury“ atrymała ad niekalkich starastaŭ admovu. Hetkich admovaŭ, jak padaje „Viln. Žodis“ z dnia 22.VII, było 6.

u nutry Nacyi.

Trymajemsia zasady, što miž duchavienstvam i narodam pavinna być jaknajciaśniejšaja nacyjanalnaja i duchovaja jednaść.

prynaležnaści hetych ziarniel rašyć samo nasielnictva. Dziela hetaj mety byŭ sklikany ŭ Vilni sojm, jakoha pieršaja sesija adbyłaśia 1.II.1922 h. Bielaruskaje zarhanizavanaje hramadzianstva ŭvachodziła tady ŭ skład ahulnaha Bielaruskaha Nacyjanalnaha K-tu. K-t hety ŭ vybarach u Vilenski Sojm učasčia nia braŭ. Hetkaje-ž stanovišča da henych vybaraŭ było Litoŭcaŭ i Žydoŭ. Da Nac. K-tu ŭ Vilni naležyła i BChD, salidarna vystupajučy ŭ spravi vybaraŭ i daznajučy za heta niamala prykraściaŭ. Voś fakty.

„Biel. Krynica“, adnadnioŭka z 25.XII.21, u zaciemcy — „Svaboda“ drukavać hazety — hetak piša: „Apošni redaktar „Krynicy“ V. Hrynjevič zrok-sia redaktarstva; panom z presavaha addziełu tolki hetaha i treba było. Nanava vydavać hazetu „Krynicy“ nie dazvolili. Prošbu vydavać hazetu „Śviateč“ adkinuli. Addzieł prasovy zajaŭlaje, što „Krynica“ sama začyniłaśia, bo redaktar zrok-sia svaich pravoŭ, a ab tym, što prošbu za prošbaj vydavać novuju hazetu hety-ž addzieł adkidaje, dyk ab hetym maŭčyć... Ale... u nas vybary, dyk tak jano i pavinna być“. Hety apošni skaz dabitna charakteryzuje incydent z „Krynicaŭ“.

Vybarami ŭ Vilenski Sojm tumačycca tak-ža fakt aryštu ks. M. Piotroŭskaha i ks. K. Stepoviča, ab čym było vyšej.

Nehatyŭnyja adnosiny da vybaraŭ u Vilenski

Sojm BChD apirała na pastanovie Biel. Nac. K-tu ŭ Vilni, jaki, tumačacy svajo stanovišča, miž inšym kaža, što „saprządnae vyjaŭleńnie voli narodu ŭ Vilenskim Sojmie... mahčyma tolki pry ŭčasći ŭ upraŭleńni Krajem usich jaho nacyjanalnaściaŭ na parytetnych jaho asnovach, pry faktyčnym zabiaśpiačeńni hramadzkae, nacyjanalnaje svabody ŭ praciahu daŭžejšaha času i pry pašyreńni vybaraŭ u Vilenski Sojm na ŭsie bielaruskija ziemi, jakija adyjšli ad „Rasiei“). Hetaha-ž usiaho ŭ vybarach u Vilenski Sojm nia było, dyk i astavałaśia da jaho adnosicca nehatyŭna.

Vidnuju tak-ža rol adyhrała BChD ŭ vybarach u polski dziaŭnaŭny sojm u Varšavie ŭvosieni 1922 h.

Na vybary ŭ hety sojm Bielarusy, što žyvuć na zachad bałšavicka-polskaj hranicy, išli supolnym bielaruskim frontam, uvajšoŭšy da taho ŭ blok usich (aprača Litoŭcaŭ) nacyjanalnych mienśaściaŭ u Polšчы. Vybarami ŭ Bielarusiaŭ kiravaŭ adumysłu dla hetaj mety stvorany Bielaruski Centralny Vybarny Kamitet u Vilni. U skład hetaha K-tu ŭvachodzili pradstaŭniki ŭsich bielaruskich palityčnych kirunkaŭ, a tak-ža i bieśpartyjnych. Naležyli da jaho, viedama, i pradstaŭniki BChD. Usich siabroŭ u Centr. K-cie było 38, z jakich siabroŭ BChD — 12 asob.²⁾ Adnak zatym, što Bielarusy jšli supol-

1) „Biel. Krynica“ — adnadnioŭka 25.XII.21.

2) „Krynica“ № 1, 1922 h.

Z usiaho svietu

Nacyja — relihijaj. U Niemieččynie pahanizm ražvivajuć usiej paraj. Tam ciapier rujnujuć chryścijanstva, a na jaho miesca zavodziać pahanski tak zv. „Niamiecki Nacyjanalny Kaścioł“. „Kaścioł“ hety abjaviu 30 artykulaŭ svajej viery, z jakich vynikaje, što niamieckim boham jość niamieckaja nacyja, a ich biblijaj jość Hitlera knižka „Mein Kampf“.

U Litvie dziela paznańnia kultury narodaŭ SSSR paŭstała nia-daŭna adumyslovaŭe tavarystva, u sklad jakoha ŭvajšli vydatnyja litoŭskija dziejačy, prafesary, pa-ety, piśmieŭniki.

Studyi ab chryścijanstvie. U tej-ža Litvie vyjšaŭ cely rad knižak, paśviačanych spraviu pa-ŭstańnia ŭ Litvie chryścijanstva, jaho adnosinaŭ da narodu i inš.

249 časapisaŭ. Niemcy ŭ Čechaslavaččynie, jak pišuć hazety, majuć 249 časapisaŭ. A jšče narakajuć, što ich tam Čechi prašle-dujuć.

Kardynał Innitzer, jaki praba-vaŭ padružyc z Hitleram, ciapier pratestuje prociŭ hitleroŭskich hvaltaŭ katalickaha sumleńnia ŭ byŭšaj Aŭstryi. Pratest heny vyklikany hitleroŭskim zakonom ab žanimstvie.

Zabaranili. Saviety, jak pada-juć hazety, zabaranili šviatkavać jubilej 950-hodždzia chryścijanstva.

Dyk našto taja brachnia kamuni-štaŭ ab svabodzie ŭ SSSR?

Pierapoŭnieny vastrohi. Ha-zety ŭ Polšcy apošnim časam šmat pisali ab pierapoŭnieńni va-strohaŭ. Ciapier u Polšcy u 330 vastrohach znachodzicca 68.841 viazień. Z hetaj nahody mnohija padyjmajuć hołas za amnestyju. Mahčyma, što da hetaha sapraŭ-dy dojdzie.

Hrožba saviiecka-japonskaj vajny. U minulyim tydni čuć nie dajšło da saviiecka-japonskaj vajny. Pajšło za nievialički nadhra-ničny kavałak ziamli. Adnosiny dalej napružanyja.

Na pomač čyrvony.n u Hiš-panii. U druhoj pałovie minula-ha miesiaca polskija hazety padavali cikavyja viestki ab tym, jak pale-šuki, uzbrojenyja ŭ strelby, prabi-ralisia ŭ SSSR, kab adtul paje-chać u Hišpaniju pamahać čyrvon-ym. Palicyja ich pałaviła i ary-štavała. Było heta ŭ Kobrynskim pav. i ŭ Pinskim. Z palicyjaj jany bilisia i špiarša nie zdavalisia.

Francuska-anhielskaje para-zumieńnie. Jak my ŭžo pisali, u druhoj pałovie minula-ha miesia-ca sioleta ŭ Paryży haściŭ anhiel-ski karol z karalevaj. Pryniaćcie było niazvyčajna sardečnaje. He-tyja hości majuć vialikaje palityč-naje značeńnie i jany daviali he-tyja džvie vialikija demakracyčny-ja dziaŭžavy da poŭnaha palityč-naha parazumieńnia i sajuzu.

U abaronie kaniej. Ministr Unutr. Spraŭ hien. Skladkoŭski razasłaŭ usim vajavodam piśmo, u jakim vyjaśniaje, jak treba zmahacca z žorstkim abcho-džańniem z kaniom. U tym piśmie ha-vorycca, što kali palicyja zaŭvaža za-prežanaha da raboty chramoha, skaleča-naha, chvoraha, abo dziela drennaha kormu asłaŭlenaha kania, pavinna pišać pratakot i ŭlaśnika takoha kania karać. Hetkam niazdolnamu da pracy kaniu budzie adbivacca adpaviednaje klajmo. Starasty, jak tolki atrymajuć palicyjnyja pratakoty, pavinny zabaranic ŭlaśniku hetkim kanlom karystacca aŭ pakul jon nie papravicca. A kali-b čto nie zvažau na heta i chvorym ci słabym kanlom pracavaŭ, — tamu kara budzie jašče bolšaja.

200 starcaŭ panad 100 hadoŭ. U Navahradzkim vajavodstvie žyvie ciapier bolš 200 starcaŭ, jakija majuć bolš 100 hadoŭ žyćcia; z ich 99 mužčyn i 115 žančyn. Pa viery: 101 čalaviek pravastaŭ-ny, 100 katalikoŭ, 7 žydoŭ i 6 inš.

Šmierć ad ukušeńnia jadavitaj muchi. U Stanisławavie (Haliččyna) ad ukušeńnia jadavitaj muchi pamiorla žan-čyna Maryja Uścijanovič.

Paŭtara miljona na budovu da-roh. U Polšcy vyznačana paŭtara miljo-na zał. na budovu daroh z Polšcy da Litvy. Na vosień budzie hatovy adcinak darohi: Panary—Zaviasy i Vilnia—Mejša-hoła. Aprača hetaha chutka vykančać trakt: Varšava—Suvalki—Koŭna.

150-hodždzie francuskaj revalu-cyi. Sioleta prypadaje 150 hadoŭ viali-kaj Francuskaj Revalucyi. Hetyja ŭhodki Francyja žbirajecca adšviatkavać ura-čysta.

1.271.000 žycharoŭ. Pavodle apoš-nich padličeńniaŭ Varšava maje ciapier žycharoŭ 1.271.000.

nym frontam, što byli zacikaŭleny spravaj ahulna-bielaruskaj, a nie partyjnaj, prynaležnaść partyjnaja kandydataŭ u Sojm vialikaj roli nie adyhraŭała. Dziela hetaha ad BChD kandydavaŭ tolki ja adzin i prajšoŭ z vokruhu: Dzisna, Pastavy, Braslaŭ, Šviančany. Usich paštoŭ bielaruskich było 11 i 3 senatary, razam 14 pradstaŭnikoŭ.

Ja, jak katalicki ksiondz, nia moh kandydavać biez dazvołu duchoŭnaj ulady. Dziela hetaha ja pra-siŭ ab dazvoł kandydavać tahačasna-ha vilenskaha katalickaha biskupa Juraha Matuleviča, ad jakoha z dnia 14.VIII.1922 h. i atrymaŭ piśmienny dazvoł z Gierviat, dzie ŭ toj čas prabyvaŭ jon na vizytacyi.¹⁾

Ja, praz uvahu na toje, što isnavaŭ tady ahul-na-bielaruskaj front, pracavaŭ jak u Sojmie, tak i pa-za Sojmom nia stolki ŭ duchu partyjnym, skolki dla spravy ahulna-bielaruskaj. Praca hena prajaŭla-lasia ŭ prasie i ŭ publičnych viečach u roznych kutkoch našaha kraju. Tak napr. ja razam z rozny-mi inšymi bielaruskimi paśtami, vystupaŭ na viečy ŭ nastupnych miascoch: u Horadni, Niešvieży, Ba-

runach, Ašmianskaha pav., niekalki raz u Žodziš-kach i Daŭhinavie, Vialejskaha pav., u Druŭ, Bra-slaŭsk. pav., u Dziśnie, Jaźnie, Plisie, Zadarožy, Čarnievičach, Łužkach, Prazarokach, Dzišnienskaha pav., u Miadziale, Pastaŭskaha pav. i ŭ inš.

Za pramovu na viečy ŭ Daŭhinavie 8.V.1924 h. ja mieŭ abvinavačaćnie prakuraturaj, jakoje adnak, dziakujućy amnestyi, było ŭmorana.

Na mianie tak-ža byŭ зробleny palicyjny da-nos u Min. Relihii i Ašviety, što byccam ja ŭ Žo-dziškach u svaim kazańni vystupaŭ prociŭ Polšcy i zaklikaŭ da niezaležnaj Bielarusi. Ministerstva 20.III.25 (N 426/VI. C.) tajna žviarnułasja da vilen-skaha biskupa, damahajučysja zrabic sa mnoju ad-paviedny paradak. Biskup tuju papieru z Minister-stva pieradaŭ mnie, kab ja daŭ svajo vyjaśnieńnie. Ja 30.III.25 adkazaŭ, što heny danos — čystaja vy-dumka. Bo tak jano sapraŭdy i było.

Sprava tut była ŭ tym, što kazańni henyja byli havorany pabielaruskaj, u jakich šmat havary-lasia ab hramadzkej spraviadliwaści, z čaho palicyj-nyja ahienty stvaryli roznyja niabylicy.

Budzić bielaruskaju narodnuju, a tak-ža i hra-madzka-palityčnuju šviedamaść u duchu chryścijan-skim i demakracyčnym, a tak-ža šyryć bielaruskaju kulturu — voś maja halina pracy, jak bielaruskaha chadeckaha paśta Varšaŭskaha Sojmu. Zadańni he-tyja ja spaŭniaŭ, jak tolki moh.

1) Episcopus Vilnensis. Vilno, die 14.VIII.22 a.

Admodum Rndo Dno

Adamo Stankiewicz

Ex nostra parte nihil obstat, quominus tamquam depu-tatus eligaris, Adm. Rev. Dne, ad participandum in futuris Comitibus Reipublicae Poloniae.

Datum 14 augusti 1922 a. Gierviaty.

† Georgius, Eppus.

Adčuvajecca patreba biełaruskaj movy.

Sakołka. 25 i 26 červienia siol. adbyšsia tut ražancovy kanhres Byš prysutny J. E. arc. Jałbžykoŭski i biskup Niamira z Pinska. Z roznych bakoŭ pryjšło 14 pracesyjaŭ, narodu było da 20 tysiač. Paradak na kanhresie byŭ wielmi dobry. U paradku adbylisia pramovy i pasiedžańni kamitetaŭ. Najlepš za ŭsio vyhladała pracesyja ŭ subotu wiečaram pa mieście z zapalеныmi świečkami.

Na hetym kanhresie my biełarusy wielmi vyrazna ŭbačyli duža našpieľuju prablemu biełaruskaj movy ŭ našym kašcielnym žyćci. Siahonnia nia tyja časy, što daŭniej. Siahonnia nacyjanalnaje pačućcio i biełarusaŭ za dušu sčakoča, dyk paminuć biełaruskiju movu na kanhresie ŭ Sakołcy nia možna było. Praŭda, što ŭ nas vyšejšaje duchavienstva ŭsio polskaje, ale-ž siarod niżejšaha našaha duchavienstva jość šmat biełarusaŭ i jaho treba dapuścić da narodu.

U Sakołščynie jość mnoha świadamych biełarusaŭ. My pamahali arhanizavać hety kanhres. Celaje mora narodu tam heta była pieravažna biełaruskaja masa.

Ciapier biełarusy ŭ Sakołščynie pierakanany, što na hety kanhres udvaja i ŭtraja pryšłoby bolš narodu, kab dla ich było pazvona pabiełarunku sluchać navukaŭ i piajać biełaruskija relihijnyja pieśni. S—k.

Kab „Chr. D.“ była tydniovikam!

Plusy, Brasłaŭskaha pav. Z našaha kutka mała što ŭ hazety pišuć. Voš-ža, dumaju, ja padam paru sloŭ. „Chr. D.“ ja sam i maje susiedzi tak palubili, što heta ha i apisać nie patraplu. Usie my jaje z radaścij čytajem, a jak uvojdzie jana ŭ chatu, dyk vitajem, jak najdaražejšaha hašcia. Vielmi my tut žadajem, kab „Chr. D.“ stałasja jaknajskarej tydniovikam. Vajciech.

Adčuvajecca hoład biełaruskaha druku.

Žyrovicy, Slonimskaha pav. Redakcyi „Chr. D.“ i ŭsim biełaruskim kulturnym pracaunikom dziakujem i žadajem pamysnaj pracy! Za „Chr. D.“ sčyra dziakujem. Ciešymsia my z jaje sčyraj dušoj. Nadta-ž chaciełasja-b, kab jana dy čašciej vychodziła i kab jaknajbolš zvaračvała ŭvahu na našy kulturna-prašvietnyja potreby. Zdarovaha biełaruskaha drukavanaha slova naša wioska zaŭsiody prahnje i adčuvaje hetaha, na žal, vialiki hoład.

Žyrovicki.

Apošnija naviny

Kanhres Nacyjanalnych Mienšašciaŭ. Sioleta Kanhres Nacyjanalnych Mienšašciaŭ adbudziec- ca ŭ štokholmie 25-26.VIII. Biełaruskija dziejačy z BNA ŭ Vilni ŭžo atrymali zaprašeńnie.

šv. Ajciec prociŭ rasizmu. šv. Ajciec, pryjmajučy studentaŭ-misijanaŭ, pradstaŭnikoŭ 37 mi nacyjaŭ, u vostrych sloвах zhanju teoryju rasizmu.

Hien. Želihoŭski i ajcy Maryjanie. U minuľuju niadzielu hien. Želihoŭski adviedaŭ Druju, naładziŭ vieča i daviedvaŭsia ab dziejnašci ajcoŭ Maryjanaŭ. „Kurjer Wileński“ piša, što hienaraŭ prakanaŭsia, što Maryjanie nia vina-vatyja.

Гэтым абвяшчаецца, што 29-га жніўня 1938 году адбудуцца ўступныя экзамены

у Віленскую Беларускую Дзяржаўную Гімназію

Заявы (паданьні) прыймаюцца да 25-га жніўня 1938 г.

Бліжэйшыя інфармацыі аб гэтым, на жаданьне, высылае бясплатна дырэкцыя Гімназіі, адрас якой наступны: Гімназjum Białoruskie—Wilno, ul. Dominikańska 3/5.

Кожны беларус павінен старацца, каб вучыць сваіх дзяцей у школах БЕЛАРУСКІХ!

Vilenskaja chronika.

Biełaruskija aŭdycyi. Jość čutki, što ŭ Vifenskaj radjostancyi majuć nadavacca biełaruskija aŭdycyi.

120 sialibaŭ pad „małatok“. Vilen-ski Akružny Sud prystupiŭ da prymusovaj likvidacyi 120 pakinutych sialibaŭ. Choć ŭžo niekalki raz abjaŭlali, — nich-to da ich nie pryznajecca. Ich vartaśc abličajuć na 20 milionaŭ.

Most praz Viallu dla piešych ŭžo pačnie budavacca ŭ pałovie budučaha miesiaca naprociŭ elektroŭni. Budzie heta vialiki padryŭ lodačnikam.

Paštovaja skrynka

V. D—a. Atrymali, pakrysie budziem karystać.

Ks. V. Š. Z niekatorych Vašych prac skarystajem.

T. S. Karystajem, dziakujem, što nie zabyvajecie.

V. H. Jak bačycie, karystajem.

P. S. Skarystajem, ale krychu skarocim.

I. Č. Atrymali, pieradali ŭ „Zorku“.

M. I. Pieradali ŭ „Zorku“.

P. S. „Zorka“ z častki skarystaje.

S. J. Z viestak karystajem. Pišycie čašciej!

V. U. My Vam pasyłam usio, ci dachodzić da Vas? Prošbu Vašu ab vysylcy nie atrymanych numaroŭ spoŭnili; ci atrymali?

A. K. Dobra, pry nahodzie zrobim heta.

B. Z. Nie atrymali, nia viedajem, što mahło stacca.

J. B. Dobra, prošbu Vašu spaŭnia-jem. Adras henaha čalavieka źmianiajem, 10 štuk „Chr. D.“ pasyłam, a tak-ža i knižak prysyłam. Karespandencyju vykarystajem u nastupnym numary. Vieršy pieradali ŭ „Zorku“. Na žal zbornika vieršaŭ Tanka i Mašary na skladzie nia majem i pasyłam Vam inšyja.

V. R. Dziakujem za viestki ab sabie i za vieršy. Vieršy pieradali ŭ „Zorku“. Žadajem Vam vytryvaści i pamysnaści!

Ks. Dr. J. T. Atrymali, dziakujem. Vierš nadta-ž doŭhi, ale mo' jak i źmieš-cim u „Zorcy“.

B. K. Prošbu Vašu spoŭnili. Atryma-jecie paru knižak.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ. Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.